

Què és això de l'aprendre a aprendre? (11/1/17)

Passades les festes nadalenques i d'any nou, cal reprendre l'activitat laboral i acadèmica, la qual cosa suposa seguir aprenent en ambdós àmbits i també en la vida quotidiana. Cal seguir aprenent en general i a aprendre en particular.

Això de l' "aprendre a aprendre" és una expressió d'aquelles que ha fet fortuna en el sistema educatiu, que es repeteix arreu, i a vegades semblaria que solament amb pronunciar-la ja està aconseguida. Fins i tot s'ha convertit en una competència clau dins la curta relació de les vuit que ja fa més de deu anys va proposar la Unió Europea com a fites genèriques per a tot l'alumnat de l'educació bàsica.

Ningú no pot estar en contra, ni docents, ni pares, ni el conjunt de la societat que els alumnes aprenguin a aprendre. El problema es planteja quan es cerca el significat del concepte, i més encara quan es tracta de donar orientacions per aconseguir-lo i, especialment, avaluar-lo. Perque l' "aprendre a aprendre" solament pren sentit quan es converteix en una capacitat aconseguida, és a dir, quan ja se sap com aprendre, encara que sigui amb uns certs límits, malgrat que l'expressió lingüística es refereixi a un procés. Vegis sinó la diferència de formulació respecte altres fites d'aprenentatge competencial com: "aplicar els coneixements matemàtics a resoldre problemes de la vida quotidiana", "comprendre i posicionar-se sobre els esdeveniments històrics", "emprar les xarxes socials per a comunicar-se de manera moralment responsable", "assolir hàbits higiènics i alimentaris sans", etc., etc. En el propòsit que ens ocupa, si no es determina en cada moment la naturalesa dels aprenentatges a aconseguir, l'expressió "aprendre a aprendre" pot quedar en el buit.

Per tant, al centrar-nos en què fer perquè els alumnes (fills, nets, ...) aprenguin a aprendre cal concretar què s'ha d'aprendre. Anys endarrere es van generalitzar les anomenades "tècniques d'estudi", que avui solament esmentar-les provoquen reaccions de rebuig, com quelcom superat. I ho estan en gran mesura, però no totalment. Estan superades perquè bàsicament es referien als aprenentatges descriptius i de base memorística. Evidentment, avui no solament es pretenen aquest tipus d'aprenentatges a l'escola – els exemples de fites competencials posades abans en són una prova -, si bé segueixen sent necessaris precisament com a base per aconseguir els altres, els més amplis, complexos i aplicatius. Ara necessitem que els alumnes adquireixin tècniques d'aprenentatge de fites diverses, com l'adquisició d'hàbits, actituds de compromís, capacitat d'anàlisi, presa de decisions, integració de coneixements diversos, ...

En definitiva, com s'aprèn a aprendre?, doncs aprenent quelcom, aprenent quelcom tenint consciència de com s'ha aconseguit aquest aprenentatge, per a la qual cosa pot ser altament útil emprar tècniques concretes de cerca d'informació (de diverses fonts i per diversos mitjans), organitzar la informació recollida, relacionar-la amb altres informacions, advertir el que seria un estil

propi i eficaç d'aprendre, etc. No pretenc fer aquí tota una relació de recomanacions didàctiques, solament advertir què suposa el proposar-se que els alumnes (fills, nets, ...) siguin capaços d'aprendre pel seu compte, i això ho facin de manera constant.

Aquesta competència genèrica anunciada com "aprendre a aprendre" no solament és una necessitat per aconseguir els aprenentatges que en cada etapa, nivell educatiu i matèria es proposin, sinó per a seguir aprenent de per vida, que és una exigència pròpia dels temps actuals i futurs. I això tant en la vida escolar com en la quotidiana i laboral. Es vincula directament amb l'autonomia personal i amb les possibilitats de realització i de progrés personal. I així es justifica que l'aprendre a aprendre entri en el currículum escolar com un àmbit de treball més, que ha de merèixer atenció específica i, per tant, valoració i seguiment per part de tots els docents. Plantejar-se què es fa al respecte en un centre escolar concret i posar en marxa mesures específiques per millorar el seu tractament, si és el cas, és una necessitat pròpia d'aquesta escola que tant diem que ha de ser del segle XXI.

Jaume Sarramona

Nota: Aquest 2017 el comencem sense un dels catedràtics de Pedagogia més notoris dels nostres temps, el col·lega i amic Josep Lluís Castillejo Brull; que les seves idees ens segueixin ajudant durant molt de temps.